

Smiřické vzácné – prototyp starej odrody

Medzi záhradkármi a amatérskymi pestovateľmi jabloní môžeme pozorovať, čo sa týka výberu odrôd, dva extrémne prúdy. Tým prvým je snaha zohnať a vysadiť tú najčerstvejšiu novinku, ktorú nikto iný nemá, a ktorá bezpochyby svojou kvalitou ostatné odrody prekonáva. Druhým, opačným prúdom, je návrat k starým odrodám. Ich zástancovia argumentujú dlhovekosťou stromov a lepším zdravotným stavom, menšími nárokmi na pôdu, rez i chemickú ochranu, v neposlednom rade aj pestrejšou plejádou chutí.

MUDr. Miloš Vysloužil

Nechcem sa hlásiť k jednému či druhému prúdu, ani sa vymedzovať voči pestovateľom doposiaľ neoverených alebo naopak prekonaných odrôd jabloní. Ostatne, samotné vymedzenie pojmov stará a moderná odroda je značne vágne a nepresné. Niektoré odrody jabĺk, dodnes pestované v intenzívnych výsadbách, sú známe viac než 130 rokov (Golden a Red Delicious), iné dokonca viac ako 200 rokov (Jonathan, Coxova reneta). Starými odrodami v užšom slova zmysle tak rozumieme jablone, ktoré sa u nás pestovali v minulosti extenzívnym spôsobom na kmenných tvaroch. Ich plody síce nedosahujú chute súčasných špičkových stolných odrôd, zato je možné ich pestovať aj v polohách pre jablone nie celkom vhodných, s minimálnymi nárokmi na agrotechniku a bez chemickej ochrany. Jablkom, spĺňajúcim bezo zvyšku všetky atribúty „starej odrody“, je Smiřické vzácné. Aké vlastnosti to sú?

1. Strom rastie zdravo, bujne a dožíva sa vysokého veku.
2. Odolnosť proti mrazom v dreve i v kvete je nadpriemerná.
3. Nároky na polohu sú skromné, chudobnejšia pôda nemá veľký vplyv na kvalitu plodov.

Staré stromy Smiřického vzácného tvoria veľké a pomerne vzdušné koruny.

Jablká sú pri zberovej zrelosti žltozelené, miestami s nevýrazným oranžovým líčkom.

Plody Smiřického sú typické nápadnými lenticelmi.

4. Plodnosť je – v porovnaní s modernými odrodami – skôr nižšia a má sklon k striedaniu. Vďaka tomu sa strom nevyčerpá a nezaťaví rast.
5. Odroda je prirodzene odolná voči hubovým chorobám a škodcom. Aj keď plody napadnú, nespôsobia vážnejšie škody na úrode.

V skutočnosti nie je Smiřické vzácné odrodou až tak starou – známa je iba niečo vyše 100 rokov. Bola nájdená v roku 1907 v zámočkej záhrade v Smiřiciach vo východných Čechách neďaleko Hradca Králové. Náhodný semenáč materského stromu po prvýkrát popísal Josef Vorel, záhradník zámočkej záhrady, neskôr zamestnanec štátneho veľkostatku. O rodičoch odrôd preto môžeme iba špekulovať. V plodových znakoch sa Smiřické nápadne podobá ešte o sto rokov starším jablkám z britských ostrovov – anglickej odrôde Ušľachtilé žlté a škótskemu jablku Galloway pippin. Zo Smiřic sa odroda rozšírila do oblastí celých severných a severovýchodných Čiech a aj na Moravu okolo Loštíc na Olomoucku. Zlatým vekom Smiřického vzácného bolo obdobie po 1. svetovej vojne, v oblastiach svojho pestovania patrilo v tej dobe k hlavným trhovým odrodám. Odporúčané bolo dokonca vrúbľovanie na zakrpatené podpníky a intenzívne pestovanie v nízkych tvaroch. Po roku 1945 bolo Smiřické vytlačané z produkčných výsadbí nástupom nových chutnejších odrôd, najmä z USA a Kanady, ktoré navyše dosahovali vyššie úrody. Svoju obľubu si odroda Smiřické vzácné podržala u drobných pestovateľov aj naďalej, najmä v polo- a vysokokmeňoch. Dodnes stretávam pestovateľov, ktorí radia tieto jablká k tomu najlepšiemu, čo majú na záhrade a k starým stromom Smiřického cítia priam posvätnú úctu.

Ako väčšina dlhovekých jabloní rastie Smiřické vzácné bujne a do plodnosti vstupuje neskôr. Plody nasadzuje obvykle v dvojiciach, kvôli krátkej stopke sú pritisnuté k plodnému drevu,

Jablká Smiřického vzácného (vľavo) a modernej odrôdy Goldstar napadnuté sadzovitostou po vyskladnení v marci.

čo tak trochu sťažuje zber. Literatúra popisuje, že jablká sa majú oberať koncom októbra, možno aj po prvých mrazoch. Ja to však nemôžem potvrdiť. Neskorý zber plne vyzretých jabĺk vedie k skráteniu skladovateľnosti, prezreté jablká v pivnici múčnatejú a praskajú. Naopak – skoršie podtrhnutie ešte zelených plodov predĺži ich trvanlivosť, zlepši šťavnatosť a sviežu chuť. Štruktúra dužiny je ľahko zrnitejšia, smotanovo biela, na vzduchu nehnedne, len mierne zožltne. V chuti je poznať istá prevaha kyseliniek, napriek tomu je celkový dojem – najmä v jarných mesiacoch – príjemný, tak ako u podobne navinulých odrôd Zvonkové, Ontario či Melodie. Veľké jablká s pevnou nehnednúcou dužinou sú výbornou surovinou pre jablkový mušt, sušené štiepky a pretože sa príliš nerozvárajú, aj pre kompóty a ďalšie kuchynské spracovanie.

Má teda zmysel dnes odrodu Smiřické vzácné pestovať? V produkčných výsadbách určite nie. Bujný rast, neskorá, striedavá a len stred-

ná plodnosť pestovateľsky nevyhovuje. Rovnako tak nároky dnešných konzumentov, vyžadujúcich sladšie a voňavejšie jablká, táto odroda zrejme nesplní. Zato menej nároční pestovatelia vo vyšších a chladnejších polohách, ktorí chcú mať väčšie stromy v zatravnenej záhrade, dokážu dobré vlastnosti Smiřického oceniť. Najmä v rokoch, kedy chúlостivejšie odrody sklamú, dokáže táto otužilá odroda záhradkára potešiť. Tak to bolo aj v minulom daždivom roku, keď mnoho chemicky neošetrených jabĺk bolo znehodnotených chrastavitosťou, sadzovitostou a moníliovou hnilobou, zatiaľ čo plody Smiřického boli zdravé a čisté. O kvalitách odrôd svedčí aj skutočnosť, že škôlkari, zameriavajúci sa na produkciu a predaj ovocnej sady starých odrôd, stromčeky Smiřického vzácného pravidelne ponúkajú. Je to dobre, bola by škoda, keby toto skromné a vďačné jablko z našich záhrad celkom vymizlo.

Autori snímok:

P. Andrýs, L. Kadlec, autor